

Poba, variant que sorprèn i només trobem en un doc. cat. força antic relatiu a Sardenya i a la guerra amb Gènova: «que la dita nau o naus sien encuyrades de *poba* o proha, e ben encastillades e enfalcades e fornides d'armes ---» 1356 (*CoDoACA*, 321). No podria explicar-me-la sinó com una forma mossàrab arabitzant, ço que és una mica estrany, per més que ens consti que avui el mot ha passat a l'àrab marroquí (en la forma *pūpa*), Lerchundi, i algerià (en una forma *bāyba* «l'arrere d'un vaisseau»), Marcel (Simonet, *Glos.*, 456). Passat que penséssim que es tracta d'un sard, que sentint una forma *popa*, manllevada del català (és sabut que els sards no entenien de coses de mar, i quasi tots llurs termes de pesca i navegació són manllevats de l'italià i encara més del català), i prenent-la per un terme de pisans, la ultracorregis a la manera sarda, tal com el sard respon amb *sabon* al toscà *sapone*, *luba* al toscà *lupa*, *assabeskere* a l'it. *sapere*, *cu-bire* a l'it. *cupido*.

DERIV.: *Popar* (cf. cast. *popel*, *DECH*, 610b46, que té aire, potser no enganyós, de catalanisme). *Apopar*. *Empopar*; *empopat*; *empopada*.

Un homònim seria el terme que jo proposaria per anomenar en català els sacerdots de l'església ortodoxa greco-eslava. No podem pas dir *pop*, com en rus i en serbi (que fóra equívoc i ridícul en català), ni podem dir *papàs*, com en neogrec, ni deixar-ho en la transcripció francesa i anglesa *pope* (lògica en aquestes llengües on la -e final és muda), o cast.-port. *pope* (llengües que ho manllevaren del francès, i podien justificar-ho perquè no admeten mots en -p final). Deixar *pope* posant-ho en cursiva (com feren p. ex. Slaby, en la trad. de *La Filla del Capità*, de Puixkin, p. 24, o Joan Sales i Vallès en la dels *Germans Karamàzov*), és humiliant per al català, on hem de pronunciar-ho amb una -e tan-cada acastellanada: és un francesisme provincià de gent que se sotmet a la tutela castellana, dimitint de la nostra categoria de llengua, no dialecte. Els nostres germans de llatinitat, els romanesos, que tenen aquests sacerdots ortodoxos, en diuen *un popă*. Adoptem, doncs, la forma *un popa* masculina en català (paralela al *papa*, el *patriarca* etc.).

¹ Única excepció seria un venec. *pope*, consignat pel *REW*, 6855; però ens preguntem si no s'explicaria per un manlleu del ladí istrià o el friülà, que pronuncia tota -A com a -e.

Popa mall., V. *polpa*

POPA, II, 'mamella', cat. occid., mot germà de l'oc. *popa* i it. *poppa* id., que en altres parlars romànics té els sentits de 'nina' (fr. *poupée* etc.), o 'poncella', i sembla ser una variant PÛPPA del ll. PUPA 'nena', 'nina': una i altra probablement de creació expressiva. □ 1.ª doc.: S. XIV, Ibn Wàfid, *Medicines Particulars*, 194.

Després en el S. XV, Jaume de Cèssulis, *Sermó sobre lo Joc de Scacs* (*AlcM*).

El recollí primerament el *DAG*, com a mot d'Albesa. En realitat *popa* o *popar*, o tots dos, s'estenen a la tota-

litat dels dos terços —Nord i Centre— del català occidental; la diferència consisteix que a les parts E. i S. d'aquesta àrea, i també a la terra baixa, fins al pla de Lleida, el mot no s'aplica gaire a la dona sinó als animals, i el verb *popar* té un poc més d'extensió, social i geogràfica, que *popa* com a nom de la mamella. Tanmateix el substantiu *pópa* deu reprendre força per la zona muntanyosa del Sud, car l'he sentit fins cap a les Garrigues (Alcanó, 1935).

Es presenta més vigorós que enlloc a Ribagorça i Pallars; ja en els vessants Sud del Montsec («*popes*: mamelles», Porcioles, *Folkl. de la Vall d'Ager*, 38); a Fraga (*BDC* IV, 42), a Benavarrí (*BDC* VII, 75); riu amunt, a Sopeira («*popa*: metes, el mamar», *Congr. LICat.*, 428); l'ingenu pastor que m'informava a Montros de Flamicell m'ensenyava en el *Forat de les Janes* unes grans i amples estalactites, amb la contalla que eren les *pópes* de quan hi *popàben* les janes, o sigui les fades o «encantàries» (1959): car, amb les puntes mig escapçalades, tot plegat té un aspecte no gaire diferent del braguer d'una gran vaca o truja amb un seguit de mugrons. Dels porcellets que a Tremp anomenen *mamellons*, a Espot en diuen *porşêlz de pópa* (1959).

A Benasc (1965) vaig veure i oír com el meu guia pastor palpava cada una de les *pópes* d'una cabra; i Ferraz explica «*popa* menos para referirse a las glándulas mamarias de la mujer que a las de los animales», p. ex. «les *popes* de ista vaca són *prou* buenas» (p. 88). No em consta que l'ús del mot arribi fins a Ripoll i Berguedà (*AlcM*), per bé que la ben antiga *Mare de Déu de la Popa*, imatge de la Verge que es venera a la parròquia de Borredà, sigui testimoni que el mot va tenir ús més o menys persistent en aquella zona.

En llengua d'oc resta mot ben viu, i ja apareix en textos poètics i prosaics, de c. al S. XIII, no clàssics però sí gascons i lldg. (*PSW* VI, 457-8; Rayn. IV, 600; també *popetas* 'mamelletes de dona'), que és on el troba avui el *TdF* («*poupo* I, mamelle, sein, en Gasc. et Languedoc»). Avui és el mot general a tot el gascó pirinenc, *poupo* 'mamella', ja vivíssim a tota la Vall d'Aran (*púpa*, es *púpes*, tant de la dona com de les bèsties, *Voc. Aran.*, 98-99; Rohlf's, *Le Gc.*, § 132, p. 41); el verb *poupà* 'mamar' té allà tanta o més extensió, no solament a la zona pirinenca i Vall d'Aran, car l'*ALF* («*téter*», mapa 1430) ens el mostra estès per quasi tot el domini gascó (cf. Millardet, *Atlas des Landes*, 198) i gran part del llenguadocià.

En fi l'it. *poppa* 'mamella' és mot de la llengua comuna i de tots els temps, i *poppare* 'mamar' també, i hi consta almenys des del S. XIV; no sembla tenir igual vitalitat dialectal per tot Itàlia, car no hi té poca extensió *mammella*, i n'hi ha variants fonètiques més o menys apartades, en els dialectes: tanmateix és, almenys, el mot popular i general a Toscana i gran part de l'alta Itàlia (Milà, Ferrara); amb variants com la toscana dialectal *puppa* (Pisa, Pistoia, Sillano), *püpa* (Piemont, que s'estén o estenia fins a l'oc. valdès i el frprov. de Val Soana), *püppora* en altres punts toscans (Lucca, Gombitelli), friülà ant. *popólas* (Zauner, *RFgn.*